

IBM 360/50 számítógép, mely OS operációs rendszerrel, kártyaleolvasóval, sornyomtatóval, IBM 2740 és 3270 terminállal rendelkezik; a program még egy mágneslemezes és két mágnesszalagos egységet használ.

A TEXT-PAC programcsomagot kiadványkészítéshez és szelektív információszolgáltatáshoz, a STAIRS programcsomagot pedig párbeszédre információkereséshez használják fel.

2. A wrocław Műegyetem rendszere

Ez a rendszer a wrocław Műegyetem automatizált szervezési rendszeréhez kapcsolódik, amelynek alrendszerei között szerepel a tudományos információk automatizált feldolgozása is.

Az alrendszer a könyvtári munka automatizálására és a tudományos-műszaki információk munka automatizálására bontható. Az információk munka automatizálásán belül foglal helyet a tudományos kutatások nyilvántartása. Működtetéséhez a Műegyetem számítóközpontja nyújt gépi bázist ODRA 1305 PAO típusú számítógéppel.

A kutatásnyilvántartás funkciói:

1. A tudományos munkák dokumentálása

a Műegyetem dolgozói által végzett K+F munkák nyilvántartása;

a dokumentált munkák jegyzékeinek szerkesztése két sorozatban (publikált munkák és nem publikált munkák);

a műegyetemi dolgozóknak szakirodalmi munkásságát közlő bibliográfia automatizált kiadása;

információkeresés a megrendelők által meghatározott témákban.

2. A tudományos eredmények nyilvántartása

a műegyetemi dolgozók személyi adatainak nyilvántartása;

a műegyetemi dolgozók tudományos eredményeinek nyilvántartása;

kiegészítő nyilvántartások vezetése (tudományos minősítések, külföldi tanulmányutak, részvétel külföldi konferenciákon, egy-egy dolgozó munkáinak idézése a szakirodalomban);

információs jegyzékek készítése.

3. A folyamatban lévő kutatások nyilvántartása

az 1969 óta bejelentett és megkezdett kutatások nyilvántartása;

a szakértők által különösen fontosnak minősített K+F munkák nyilvántartása;

a kutatások irányításához szükséges összeállítások készítése;

retrospektív információk nyújtása.

A rendszer működése megszilárdította a kutatási fegyelmet.

/PASTUSIAK, A.: *Implementacja zautomatyzowanego systemu wydawniczo-wyszukiwawczego informacji o pracach naukowo-badawczych i rozwojowych* = *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*, 22. köt. 1. sz. 1977. p. 13-19.

BEKISZ, S. – WNUK, W.: *System ewidencji i oceny badań naukowych* = *Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji*, 22. köt. 1. sz. 1977. p. 20-25./

(Futala Tibor)

A New York Times információbankjának könyvtári használata

A *New York Times Information Bank* automatizált on-line információkereső rendszer, amely több mint hatvan napilapban és folyóiratban közölt adatokról, eredményekről ad gyorsan információt. Az adatbázis 1969. január 1. óta épül, 1973 óta vehetik igénybe a Times munkatársain kívül mások is, és jelenleg néhány könyvtár is előfizet szolgáltatásaira.

A *New York Times Information Bank* lényegében egy, már régóta ismert és használt manuális index automatizált változata. A felhasználás vizsgálatát végzők kérdőívet küldtek ki tíz olyan könyvtárnak (öt közművelődési, három felsőoktatási és két állami könyvtárnak), amelyek az adatbázist rendszeresen igénybe veszik. Valamennyi kérdőív kitöltve visszaérkezett.

A válaszok szerint a felhasználók a következő 3 fő okból veszik igénybe az adatbázist:

- a referenz szolgáltatás javítása;
- számítógépes információkereső rendszerek iránti érdeklődés;
- a könyvtár presztízsének növelése.

Az előfizetőket az éves vagy féléves alapdíj mellett keresésenként pótlólagosan meghatározott összeg terheli. A megkérdezettek közül négy könyvtár a költségeket (vagy azok egy részét) áthárítja a felhasználóra, négy másik könyvtár ezt nem is tervezi. Az egyik érvelés szerint a közművelődési könyvtár számos olyan igénylőt szolgál ki ingyen, aki hajlandó lenne fizetni, mások szerint viszont még névleges díj is túl sok használót riasztana el.

A tíz könyvtár közül csak kettő teszi lehetővé, hogy a terminált az igénylő kezelje, tapasztalatuk szerint a kezdő felhasználó mintegy fél óra alatt megtanulja a terminál használatát. A legtöbb esetben az olvasó és az adatbázis közt szakképzett könyvtáros közvetít.

A könyvtárak meglehetősen eltérő „csúcsidőket” észleltek, de ezek szinte sohasem okoznak jelentősebb problémákat, legfeljebb némi várakozási idő vagy az igénybevétel időbeli korlátozása válik szükségessé.

A felmerülő kérdések az „erről a témáról valamit” típustól az erősen specifikus igényekig terjednek. Sok az egymástól távol eső fogalmak összekapcsolásával kifejezhető igény is. A legtöbbször keresett részterületek: politika, hírek, életrajzok, gazdaság és jog.

A felhasználók számának, a felhasználás gyakoriságának és az átlagos időráfordításnak a könyvtárankénti szórása igen nagy.

A keresés eredményességét a könyvtárak zöme igen magasnak, 70–80%-osnak itéli. A kérdés típusa és a keresés sikere közt igen határozott összefüggés látszik.

A tíz könyvtárból hét a jelenlegi gépi rendszert lényegesen jobbnak tartja, mint a manuális indexeket. E minősítés legfőbb okai:

- az átfutási idő lerövidül (hat hónap helyett hat nap);
- a referátumok jobban olvashatók, áttekinthetőbbek;
- a keresés felgyorsul;
- a sokféle mutató, indexmű helyett egyetlen tájékoztató eszköz használata is elegendő.

Az adattár használatával kapcsolatos problémák közül a könyvtárak kettőt emeltek ki: az indexelési ill. a technikai nehézségeket. Az indexelésnél viszonylag sok a hiba, a következetlenség, a túl általános fogalom használata, a hiányos utalás stb. A technikai problémák inkább átmenetiek, a hibákat folyamatosan kijavítják.

Az adatbank használatának hatása a könyvtárak felhasználóinak számszerű emelkedésére igen bizonytalan, ebben azonban jelentős része van a könyvtárosok és a felhasználók határozatlan vagy irreális igényeinek is.

A tíz könyvtárból kettő (egy köznevelődési és egy felsőoktatási) nem kívánja megújítani az előfizetést. Az egyik könyvtár részben pénzügyi okokból, részben a minimálisan jelentkező igény miatt; a másik könyvtár szerint más adatbázisok lényegesen jobb szolgáltatást nyújtanak számukra.

A *New York Times Information Bank* használatával kapcsolatos állásfoglalások, egyetlen kivétellel, pozitívak. A teljesebb és hatékonyabb felhasználás legfőbb akadály pszichológiai jellegű: a géptől való félelem vagy annak vélt bonyolultsága okozza. Várható azonban, hogy ez a magatartás, ha nem is túl gyorsan, kedvezően meg fog változni.

/GAROOGLAN, R.: *Library use of the New York Times Information Bank: a preliminary survey = Reference and Adult Services Division*, 16. köt. 1. sz. 1976. p. 59–64./

(Sárdy Péter)

Új információs szervezetek az NSZK-ban

Az NSZK-ban mind több kezdeményezés tapasztalható a szétforgácsolt tájékoztatásügy összefogására. A *Kutatásügyi és Technológiai Minisztérium* hivatalos nyilatkozata szerint a történelmileg kialakult információfeldolgozó és -terjesztő eljárások nem képesek arra, hogy egyfelől a növekvő irodalom- és adathalmazmal, másfelől a mind differenciáltabbá váló információs igényekkel megbirkózzanak. Ezért a kormány elhatározta, hogy gondoskodik az egymástól elszigetelten működő tájékoztatási intézmények koordinálásáról és átfogó koncepció alapján való fejlesztéséről.

Ennek a gondolatnak jegyében jött létre 1977 júniusában Frankfurt/Main székhellyel az *Információs és Dokumentációs Társaság* (*Gesellschaft für Information und Dokumentation, GID*), továbbá egy szakmai információs központ Karlsruhe székhellyel az energia, a fizika és a matematika területének ellátására. A GID a tudományos és műszaki tájékoztatás egészére kiható kutató és szolgáltató intézmény. Feladata az információs kutatástól és fejlesztéstől, a tagok munkájának segítségével a szakmai információs központok koordinálásában való részvételig terjed.

Mindkét létesítmény fennálló intézményeket is magába olvaszt. Pénzügyi fedezetükről nagyobb részben a szövetségi kormány, kisebb részben a tartományok gondoskodnak.

1977 februárban megalakult Frankfurt/Main-ban az 1964-ben alapított és eddig egy európai és egy amerikai ágazattal működő *Classification Society* német ágazataként az *Osztályozási Társaság*. Célja az osztályozás elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó szakemberek együttműködésének elősegítésén túlmenően az, hogy összefogja a különféle szakterületeken kidolgozott osztályozási módszereket, ezeket elméletileg megalapozza, rendszerezze, továbbfejlessze, végül hozzáférhetővé tegye az oktatás és a gyakorlat számára.

Az *Osztályozási Társaság* hivatalos lapja az *International Classification*. A Társaság 1977 júniusában tartotta első tudományos ülést, melynek anyagát előreláthatólag 1977 második felében jelenteti meg.

/Nachrichten für Dokumentation, 28. köt. 3. sz. 1977. p. 98. – International Classification, 4. köt. 1. sz. 1977. p. 42./

(Dezső Zsigmondné)

* * *

A MechEn gépészmérnöki bibliográfiai adatbázis Svédországban

A svéd gépipar érdeklődése indokolta a külföldi, elsősorban tudományos orientációjú adatbázisok mellett a MechEn kialakítását és működtetését a *stockholmi Királyi Műegyetem könyvtárának információs és dokumentációs központjában*.